

Endemične vrste roda Iris u Hrvatskoj

Filipović, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2009

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/um:nbn:hr:217:085568>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

SVEU ILIŠTE U ZAGREBU
PRIRODOSLOVNO – MATEMATI CI FAKULTET
BIOLOŠKI ODSJEK

SEMINARSKI RAD

ENDEMI NE VRSTE RODA *Iris* U HRVATSKOJ

ENDEMIC SPECIES OF *Iris* GENUS IN CROATIA

MAJA FILIPOVI
Preddiplomski studij biologije
(Undergraduate Study of Biology)
Mentor: dr. sc. Božena Miti

Zagreb, 2009.

SADRŽAJ

1.UVOD.....	1
2. ROD <i>Iris</i> KROZ POVIJEST.....	2
3. BIOLOGIJA RODA <i>Iris</i>	3
3.1 OPRAŠIVANJE	6
4. ROD <i>Iris</i> U HRVATSKOJ I NJEGOVE ENDEMI NE VRSTE.....	7
4.1. <u><i>Iris adriatica</i> Trinajsti ex Miti -jadranska perunika</u>	8
4.2. <u><i>Iris croatica</i> Horvat et Horvat M.-hrvatska perunika</u>	10
4.3. <u><i>Iris illyrica</i> Tomm.- ilirska perunika</u>	11
4.4 . <u><i>Iris pseudopallida</i> Trinajsti -“lažno“ bijedna perunika</u>	13
4.5. <u><i>Iris rothschildii</i> Degen-Rotshildova perunika</u>	15
5. LITERATURA	17
6. SAŽETAK	18
7. SUMMARY.....	18

1.UVOD

Rod *Iris*-perunike poznat je još od davnina. Spominje se još u vrijeme starih Grka od njih legenda potječe i ime. Švedski botaničar Carl von Linné godine 1753. uveo je naziv *iris* koji se upotrebljava u biološkoj taksonomiji cijelog svijeta. Rod *Iris* pripada porodici *Iridaceae*, redu *Asparagales*, razredu *Liliopsida*, koljenu *Magnoliophyta* i carstvu *Plantae*.

. Obuhvaća 200 do 300 vrsta ([http://en.wikipedia.org/wiki/Iris_\(plant\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Iris_(plant))) koje nalazimo na različitim staništima od hladnih i planinskih regija pa do travnatih površina. Rasprostranjene su na sjevernom dijelu hemisfere, odnosno Euroaziji, Sjevernoj Americi, Aziji i na sjeveru Afrike (montana.plant-life.org/families/Iridaceae.htm) . Naše područje bogato je vrstama roda *Iris*, a neke od njih su i endemične. O njima će biti više riječi u dalnjem tekstu.

2. ROD *Iris* KROZ POVIJEST

Perunika (lat. *Iris L.*) dolazi od naziva starogr ke božice duge Iris koja je kao glasnica bogova dugom šarala s visina prenose i poruku na Zemlju. Vjerovalo se da bi tamo gdje je duga dotakla tlo ili grom udario u zemlju izrastao iris, tj. perunika, vjerojatno svaki puta druge boje. Perunika je stolje ima diljem svijeta bila simbol kraljevske mo i i božanske zaštite, a tri dijela njezinog cvijeta predstavljala su vjeru, mudrost i hrabrost.

Egipatska i indijska kultura koristile su ljepotu perunke da bi prikazale život i ponovno ro anje. U starom Egiptu perunika je predstavljala kraljevski i božanski simbol uzvišenosti i mo i pa je tako postala prauzor žezla. Jedan od najpotnatijih faraona, Tutmozis III, zidove svoje pala e dao je oslikati perunikama. Na Istoku u Japanu ona simbolizira pobjedu, a u doba Karla Velikog koristi se kao francuski kraljevski simbol.

Hrvatski naziv perunika dolazi od naziva staroslavenskog boga groma Peruna i njegove žene Perunike. Legenda kaže da bi perunika izrasla na onom mjestu gdje je munja gromovnika Peruna udarila u zemlju, a uvijek je bila druga ije boje. U Hrvatskoj postoji itav niz narodnih imena za perunku: ljeluja, bogiša, sablja, sabljarka, aleluja, lelija, koludrica, kavran, ma inac, viš a, cvit nebeski, nožan, itd.

Naziv *iris* koji se danas upotrejava kao op i naziv u sistematici i u cijelom svijetu dao je 1753. godine švedski botana ar Carl von Linne. Zbog svoje iznimne ljepote, raznolikosti boja i oblika njenih cvjetova danas je još zovu i „orhideja sjevera“!

Važno je zna enje perunika i u pu koj medicini i kozmetici. Perunike se i danas koriste kao lijek i kao kozmeti ko sredstvo (npr. sapuni, toaletne vode, kupke i sl.). Perunika tako er ima i simboli ko zna enje , te prilikom darivanja zna i prijateljstvo, nadu, mudrost, vjeru, ili hrabrost! Perunike se uzbajaju uglavnom zbog prekrasnih boja i oblika svojih cvjetova. Samo neke od njih su trajno zelene, dok je ve ina listopadna, a listovi zimi potpuno odumiru ili na biljci ostaje samo lepeza kratkih listova. Neki imaju period mirovanja ljeti. Ve ina perunika cvate od prolje a do ljeta (<http://hr.wikipedia.org/wiki/Perunika>).

.Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti je 2000. godine proglašila hrvatsku perunku nacionalnim cvjetom Hrvatske, što potvr uje vrijednost i zanimljivost ove vrste. Ta ljepota hrvatske perunike ovjekovje ena je i na poštanskoj marki HPT-a (slika 1.)

Slika 1. *Iris croatica* na poštanskoj marki

http://hr.wikipedia.org/wiki/Iris_croatica

3. BIOLOGIJA RODA *Iris*

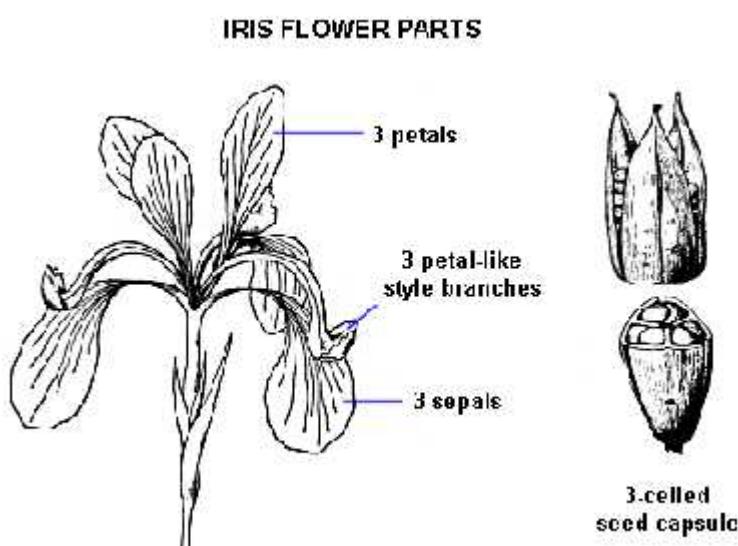
Rod *Iris* sadrži 200 do 300 vrsta uspravnih trajnica s podzemnim rizomom, lukovicom ili ponekad mesnato zadebljalim korijenom koje nalazimo na raznim staništima širom sjeverne hemisfere. Perunike(*Iris*) su jednosupnice koje pripadaju porodici Iridaceae, zajedno s rodovima gladiola(*Gladiolus*), šafrana (*Crocus*), dugovača (*Romulea*) i gomoljastih perunika (*Hermodactylus*). Rod *Iris* je sa svojih više od dvjestinjak vrsta vrlo bogat i nižim sistematskim kategorijama podvrstama i varijetetima.

To su jednosupnice, višegodišnje zeljaste biljke sa podzemnom stabljikom - rizomom, lukovicom ili ponekad mesnato zadebljalim korijenom koje nalazimo na raznim staništima širom sjeverne hemisfere. Nadzemna stabljika je kod patuljastih oblika oko 10cm, a kod visokih perunika i preko metra. Listovi su bez peteljki, sabljastog oblika i s izraženom paralelnom nervaturom. Svaki list ima dva ovojna lista (spate), koji su najčešće suhokožasti, i njihov izgled se takođe koristi u razlikovanju vrsta perunika. Cvjetovi su krupni, aktinomorfni, dvospolni i mogu biti pojedinačni ili grupirani u cimozan cvat (pahalica). Cvjetni listovi su najčešće plave boje, pri dnu sa žutim ili bjelkastim mrljama i prevedeni ljubičastim žilicama. Svaki cvijet ima uglavnom dva ovojna lista (spate), koji mogu biti zeleni ili opnasti i suhokožasti, bezbojni, bijeli, do različito nahukani, te se njihov izgled takođe koristi u determinaciji vrsta roda *Iris* slika 2.

Slika 2. Prikaz građe biljke perunike
montana.plant-life.org/families/Iridaceae.htm

S obzirom da su perunike jednosupnica kod njih ne razlikujemo lapove i latice u cvjetu, već cvjet sa injavaju lisi i koje nazivamo perigon. Kod roda *Iris* perigon sa injava 6 listi a koji su poredani u dva ciklusa. Vanjski listi i perigona su loptasti ili duguljasti i uglavnom povijeni prema van. Na njima se esto nalaze brojne višestani ne dlake koje imaju "bradu", koja služi kukcima kao "sletište". Bradu ne nalazimo kod svih vrsta pa postojanje ili odsustvo brade dijeli rod *Iris* na dvije skupine: Apogon-Iris (bez "brade") i Pogon-Iris (s "bradom"). Unutanji listovi perigona uzdignuti su prema unutrašnjosti cvijeta i krajem su od vanjskih.

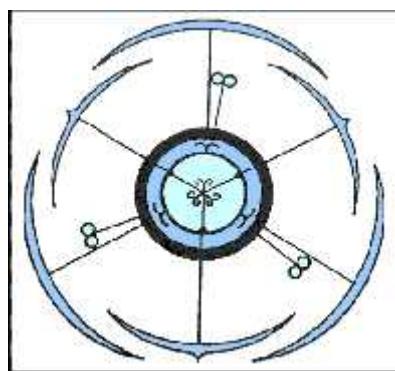

Slika 3. Prikaz građe cvijeta i poprečni prerez kroz plod perunike
montana.plant-life.org/families/Iridaceae.htm

Svaki cvijet ima tri prašnika, prije vršenja na vrh cijevi perigona (ždrijelo). Prašnice (antere) su iste dužine ili kraće od spljoštenih i relativno kratkih držaka (filamenata), a smještene su ispod proširenih režnjeva vrata tukta. Naime, korilini niti vrat tukta (bojom slijedan ocvjeću) cijepa se na tri široka režnja. Režnjevi tukta su na vrhu dvokrpasti, a s njihove donje strane nalazi se nježna, krpasta njuška tukta tvoreći "žep" kao ulaz u plodnicu gdje se nalaze sjemeni zameci. Plodnica je podrasla i građena od tri plodna lista, s tri odijeljena pretinca i brojnim sjemenim zamecima. Plod je dorzicidni ili lokulicidni tobolac, što znači da se otvara putem dužinom ploda po leđnom šavu.

Cvjetna formula je $*[P_{(3+3)} A_3]G_{(3)}$.

Cvjetni dijagram prikazuje slika 4.

Slika 4. Cvjetni dijagram roda *Iris*
www.thewildclassroom.com/.../Iridaceae.htm

3.1 OPRAŠIVANJE

U biološkom smislu cvijet perunike građen je od tri identične i biološke samostalne cjeline (merantij - i), a svaku sa injavaju: vanjski list perigona, prašnik, prošireni korilini ni vratnik sa krpastom njuškom, te pripadaju i pretinac plodnice sa sjemenim zamecina.

Stranooplodnja je kod perunike osigurana na taj način da kukac može oprati njušku tako da samo pri ulasku u cvijet, tj. polenom drugog cvijeta, odnosno druga biljke. Kukac prilikom ulaska u vijet može leđima savinuti krpastu njušku samo prema dolje, te pri tom unese u "džep" pelud s drugog cvijeta. Kada se kukac vraća iz cvijeta, natovaren njegovim peludom pritisne odozdo njušku, pri čemu se "džep" zatvara i onemogućuje stranoopršivanje.

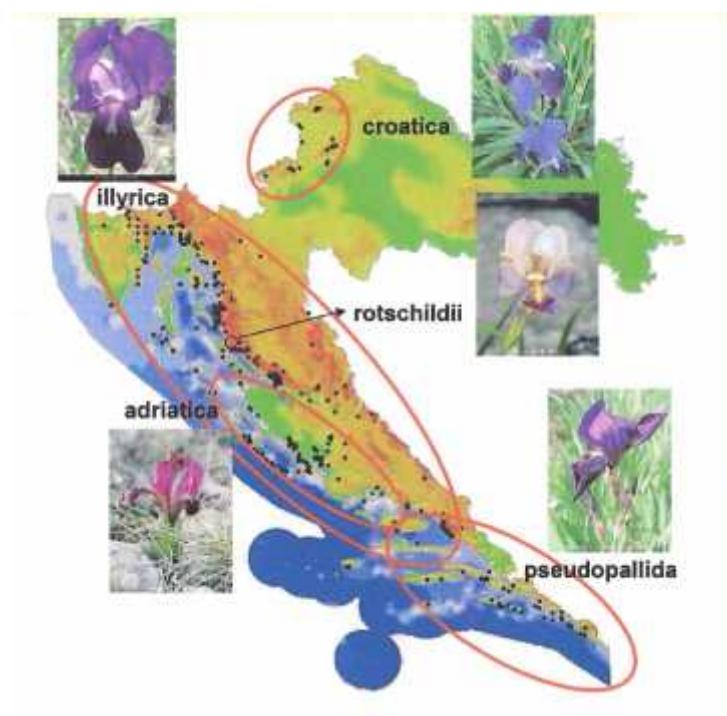
U procesu opršivanja svaki se merantij oprati zasebno, različitim kukcima. Unutar "džepa" pojedine stigme polena ključu u polenovu mješinu, sve do sjemenih zametaka pripadajući pretinca, provode i spermalne jezgre (muške gamete) do jajnih stanica (ženske gamete). Nakon opršivanja i oplođenje iz svake se plodnice razvija plod tobolac. Tijekom opršivanja svaka se plodnica može oprati posebno različitim muškim gametama što rezultira velikim genetičkim varijabilnošću u poromaka, osigurava opstanak i evoluciju roda *Iris*. Sjemenke su velike, kuglaste, kruškaste ili spljoštene, sa glatkom ili izbrazanom površinom, a boja se kreće od tamnosmeđe do crvenkastosmeđe. Većina se perunika vrlo lako razmnožava vegetativno.

4. ROD *Iris* U HRVATSKOJ I NJEGOVE ENDEMI NE VRSTE

Brojne vrste perunika kod nas rastu samoniklo i to na krševitim stjenama jadranske obale, a neke od njih, koje su ujedno i endemi, (ne nalaze se na ni jednom drugom staništu u svijetu) . U Hrvatskoj flori zastupljeno je 15 svojti, a pet od njih je endemi no (Mitić i Ciglarić, 2009). Njihova prirodna staništa su jadranska obala i otoci, stijene, brdske i planinske livade, šume, travnjaci, obale potoka i jezera. Endemi naše flore unutar roda *Iris* jesu:

- hrvatska perunka (*Iris croatica*)
- patuljasta jadranska perunka (*Iris adriatica*)
- ilirska perunka (*Iris illyrica*)
- jadranska ili bijela perunka (*Iris pseudopallida*)
- Rotschildova prunika (*Iris rothschildii*)

Njihova nalazišta u Republici Hrvatskoj prikazuje slika 5. Uzgajaju se uglavnom zbog prekrasnih boja i oblika svojih cvjetova. Samo neke od njih su trajno zelene, dok je većina listopadna, a listovi zimi potpuno odumiru ili na biljci ostaje samo lepeza kratkih listova. Neki imaju period mirovanja ljeti. Većina perunka cvate od proljeća do ljeta. Neke, većinom hibridi bradate perunike, cvatu ponovo iste godine, ali im je potrebna posebna njega kako bi ponovo procvali u hladnijim klimatskim područjima.

Slika 5. Endemi roda *Iris* u Hrvatskoj

4.1. *Iris adriatica* Trinajsti ex Miti -jadranska perunika

Jadranska perunika je patuljasta vrsta izrazito niske stabljike, do 5 cm, s jakim podankom. Stabljika uvejk nosi samo jedan cvijet. Listovi su duži od stabljike, nježni, srpasti ili šiljasti. Ovojni listovi (spate) su zelenkasti sa širokim opnasto suhim rubovima. Cvjetovi su pojedinačni, relativno veliki, te nadvisuju listove. Oni su žute, ljubiaste ili crvenkaste boje (slika 6.). "Brada" može biti žute ili modre boje. Cvjeta u ožujku i travnju.

Slika 6. *Iris adriatica*

Miti i Cigi , 2009.

Jadranska perunika opisana je 2002. godine (Miti 2002) kao zasebna vrsta unutar kompleksa srodnih patuljastih perunika panonsko-balkansko-apeninskog rasprostranjenja i izdvojena od vrsta s kojima se prije pogrešno poistovje ivala (panonska vrsta *Iris pumila*, talijanska vrsta *Iris pseudopumila* ili grka vrsta *Iris attica*).

Usko je endemi na vrsta, rasprostranjena samo u Srednjoj Dalmaciji (u okolini gradova Zadar, Šibenik, Drniš i Unešić, te na otocima Šipanu, Braču, Viru i Kornatima (slika 7.). Raste na mediteranskom i submediteranskom tipu kamenjarskih pašnjaka. Njena stanista su ugrožena zbog zaraštavanja te je uvrštena u Crvenu knjigu vaskularne flore Hrvatske (NIKOLIĆ 2008) u kategoriju NT (gotovo ugrožene biljke)

Slika 7. Nalazišta *Iris adriatica* u Hrvatskoj

Mitić i Cigić, 2009.

4.2. *Iris croatica* Horvat et Horvat M.-hrvatska perunika

Hrvatska perunika je zeljasta trajnica sa snažnom podzemnom stabljikom, rizomom. Nadzemna stabljika visoka je do 70-tak cm. Listovi su snažni, dugi kao stabljika ili su ak i dulji od nje. Stabljika je razgranjena, esto ve od prizemnog dijela, a ogranci nose jedan do dva cvijeta. Ovojni listovi (spate) su napuhani, u doba cvatnje uglavnom zeleni, a u gornjem dijelu suhokoži asti i crvenoljubi asti. Cvjetovi su veliki, gotovo jednobojni modroljubi astie boje, s tim da su listovi perigona ponekad tamnije obojeni (slika 8.). U donjoj su treini prekriveni žu kastom “bradom“. Plodnica na vrlo kratkom dršku je uglavnom trobridna, ponekad okruglasto-šesterobridna. Plod je trobridni tobolac smeđe boje. Biljka cvate najčešće u svibnju.

Slika 8. *Iris croatica*

Mitići Cigić, 2009.

Iris croatica pripada srodstvenoj skupini vrlo varijabilne vrste *I. aphylla* sensu lato, panonsko-pontskog areala. Vrlo esto u taksonomskim i florističkim radovima zamjenjivana je s vrstom *I. germanica*, od koje se razlikuje po razgranjenju stabljike, obliku brakteja, pograđa i boji listova perigona, kao i po broju kromosoma.

Hrvatska perunika raste na nadmorskoj visini između 160 i 730 metara, na šumskim istinama i rubovima termofilnih šuma i šikara hrasta medunca. Nešto rjeđe dolazi na kamenitim podlogama, uglavnom sa kalni kom šašikom (*Sesleria tenuifolia* subsp.

kalnikensis), s kojom se dosta podudara i po arealu. Podloga na kojoj raste je vapnena ka ili dolomitna, a tlo je bazi no i vrlo humozno. Biljka je optimalno razvijena na dubljem tlu sa svjetlijim šumama, a na kamenitoj i plitkoj podlozi je niža i slabije razvijena.

Hrvatska perunika raste na zapadnom kontinentalnom podruju Hrvatske (Strahinšica, Casargradska gora, Medvednica, Samoborsko gorje i Gorski kotar), ta nam slijedom podruju Slovenije (slika 9.). S obzirom na rasprostranjenje u Hrvatskoj i Sloveniji smatramo je subendemom.

Slika 9. Nalazišta *Iris croatica* u Hrvatskoj
Miti i Cigi , 2009.

Ovu vrstu opisao je i detaljno usporedio sa slijednim oblicima, uveni hrvatski botaničar dr. Ivo Horvat, uz pomoć svoje supruge Marije (HORVAT I HORVAT 1961/1962).

Prema Crvenoj knjizi (NIKOLIĆ 2008) nalazi se u kategoriji VU (osjetljive biljke). Iako je na pojedinim nalazištima brojna, ugrožena je od planinara i turista zbog svoje dekorativnosti. Kao vrlo dekorativna, raste je u vrtovima i parkovima kontinentalnog područja Hrvatske gdje se lako razmnožava vegetativno rizomima. Ljepota hrvatske perunike ovi jekovje ena je i na poštanskoj marki HPT-a, a 2000. godine proglašena je hrvatskim nacionalnim cvjetom.

4.3. *Iris illyrica* Tomm.- ilirska perunika

Ilirska perunika je višegodišnja zeljasta biljka s razgranjenom podzemnom stabljikom (rizomom). Pripada u skupinu visokih perunika, iako je nešto sitnija od ostalih vrsta iz te skupine. Nadzemna stabljika je uspravna i pri vrhu razgranjena, vrlo varijabilne visine. Te biljke mogu biti vioke od 30 do 70 cm. Listovi su nježni, sabljastog oblika sa slabo izraženom nervaturom i oni su niži od stabljeke. U jesen otpadaju.

Spate (ovojni listovi cvjetova) su u vrijeme cvatnje suhokoži aste, prozirne, prljavo smeđe boje. Cvjetovi su krupni s kratkom stakom i uglavnom ih ima tri do pet. Listovi perigona su violetne ili ljubiaste boje, koja može varirati od svijetlijih do tamnijih nijansi, po rubu sa svjetlo smeđim do crvenkasto ljubiastim žilicama (slika 10.). "Brada" je intenzivno žute boje. Plod je sitniji i zaobljen u trobridni tobolac koji se otvara uzdužno sa tri zaklopca. Sjemenke su crvenkastosmeđe i bez bridova. Cvate od travnja do lipnja.

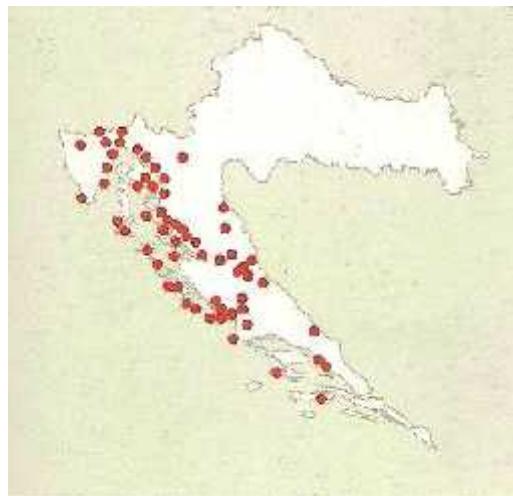

Slika 10. *Iris illyrica*

Mitić i Cigić, 2009.

Srodstveno ova vrsta pripada seriji Pallidae, i u njoj su osnovna karakteristika suhokoži asti spate. Ovo je u florističkim i taksonomskim radovima brkana s južno Jadranskim endemom *I. pseudopallida*. Ova endem na kvarnersko-liburnijska perunika rasprostranjena je duž sjevernog Jadranskog primorja, uz talijansku i sjevernu obalu, te u

Hrvatskoj na sjevernom dijelu Jadrana (TOMMASINI 1875.) (slika 11.). Stoga je smatramo subendemom.

Slika 11. Nalazišta *Iris illyrica* u Hrvatskoj
Mitić i Cigić, 2009.

Prena crvenoj knjizi vaskularne flore (NIKOLIĆ 2008) nalazi se u kategoriji LC (najmanje zabrinjavajuće biljke).

4.4 *Iris pseudopallida* Trinajsti -“lažno“ bijedna perunika

“Lažno“ bijedna perunika je vrlo snažna višegodišnja biljka s debelom podzemnom stabljikom (rizomom). Nadzemna stabljika je uspravna i pri vrhu razgranjena. Visoka je 60 do 100 cm, a ponekada i viša. Listovi su veliki i dugački, sabljastog oblika i mesnati. Zimi se nikada ne osuše do kraja, već prezimljavaju. Spate (ovojni listovi cvjetova) su u vrijeme cvatnje suhokoi aste, pomalo napuhane, pri vrhu vrlo esto prozirne, prljavo bijedele. Cvjetovi su krupni s kratkom stakom i uglavnim ih ima tri do pet. Listovi perigona su svijetlo ljubiaste boje (slika 12.). Vanjski i unutarnji listovi perigona obojeni su uglavnom jednolikno, po rubu sa svijetlo smeđim do crvenkasto ljubiastim žilicama. “Brada je intenzivno žute boje. Plod je krupan trobridni valjkasti tobolac, koji se otvara uzdužno s tri zaklopca. Sjemenke su crvenkastosmeđe, krupne i izrazito bridaste. Cvjeta do travnja do lipnja.

Slika 12. *Iris pseudopallida*

Miti i Cigi , 2009.

Srodstveno ova vrsta pripada seriji Pallidae, i nje su osnovna karakteristika suhokoži aste spate.esto je u florističkim i taksonomskim radovima brkana sa srodnom i ishodišnom vrstom ove serije, kultiviranom vrstom *I. pallida* Lam. Uz spomenute vrste ovoj seriji pripadaju još dvije vrste: kvarnersko-liburnijski endem *I. illyrica* i alpski endem *I. cengialti* (rasprostranjen u Sloveniji i Italiji)

Kao i *I. pallida* i ova samonikla perunika vrlo je dekorativna i dobro se razmnožava vegetativno, te dodro uspijeva u kulturi. Obje vrste koriste se i u ljekovite svrhe. Ljekovit je njihov podanak-rizom, koji sadrži eteri na ulja, iridin, še er, škrob, sluzi, smole i tanine. Zdrobljeni rizom dodavao se ajevima protiv kašlja, zubnim prašcima i puderu.

Klasi no nalazište ove biljke je Trstenik na poluotoku Pelješcu, a opisao ju je dr. Ivo Trinajstić. Biljka uspijeva na vapnenim kamenjarima i kamenjarskim pašnjacima priobalnog Jadranskog područja, do 600 metara nadmorske visine (slika 13.). Rasprostranjena je na području Južne Dalmacije, Hercegovine i primorskom dijelu Crne Gore i Albanije, te je kao takva subendem na. Populacije ove perunike relativno su brojne i nisu za sada ozbiljnije ugrožene.

Slika 13. Nalazišta *Iris pseudopallida* u Hrvatskoj
Mitić i Cigić, 2009.

4.5. *Iris rothschildii* Degen-Rotshildova perunika

Rotshildova perunika jedini je prirodni samonikli križanac perunike u flori Hrvatske. Prvi je put spominje botani ar Arpad von Degen u svom velikom djelu "Flora Velebitica" 1936. godine (DEGEN 1936). Roditeljske vrste su joj ilirska perunika (*Iris illyrica*) i šarena perunika (*Iris variegata*), što se vidi po njenom izgledu u kojem su objedinjena zna ajke obaju roditelja. Ona takođe ima podzemnu stabljiku u obliku rizoma, stabljika je uspravna, visoka oko 40 cm i nosi nekoliko šarenih cvjetova. Listovi su srpasto savijeni, široki 1-3 cm, nježni kao kod ilirske perunike, ali s izraženim žilama kao kod šarene perunike. Ovojni listovi (spate) su pri dnu zeleni, a pri vrhu suhi. Vanjski listovi perigona su ljubi astokoži asti, a unutrašnji mutno žuti ili svijetlo ljubi aste boje. "Brada" je uglavnom žuta (slika 14.).

Rotshildova perunika raste ne Srednjem Velebitu, na vrhovima iznad Karlobaga (slika 15.).

Slika 14. *Iris rothschildii*

Miti i Cigi , 2009.

Slika 13. Nalazišta *Iris rothschildii* u Hrvatskoj

Miti i Cigi , 2009.

5. LITERATURA

Božena Mitić i Petra Cigić : Hrvatski vrt perunika i poučna botanička staza u Donjoj Stubici, 2009.

http://hr.wikipedia.org/wiki/Iris_croatica

www.thewildclassroom.com/.../Iridaceae.htm

montana.plant-life.org/families/Iridaceae.htm

<http://hr.wikipedia.org/wiki/Perunika>

www.botanic.com

6. SAŽETAK

Republika Hrvatska bogata je endemi nim vrstama, tako da me u njima nalazimo i endemi ne vrste roda *Iris*. Njih je prema sadašnjim istraživanjima pet, s tim da su neke vrste strogo endem ne, a neke endemi ne u širem smislu. Strogo endemi ne su *Iris adriatica* Trinajsti ex Miti koja je rasprostranjena na obali i otocima srednje Dalmacije i prirodni hibrid *Iris x rotschildi* Degen koji je zabilježen na jednom lokalitetu na podruju Velebita. Neke vrste rasprostranjene su na podruju Hrvatske i u nekim našim susjednim zemljama. To su *Iris croatica* Horvat et Horvat M. koju nalazimo i u Sloveniji, zatim *Iris illyrica* Tomm. koja je rasprostranjena po obalama sjevernog Jadrana, od Italije do Velebita i *Iris pseudopallida* Trinajsti koja je rasprostranjena po obalama obalama južnog Jadrana pa sve do Albanije. Neke od tih vrsta vrlo su brojne i nisu ugrožene, dok su neke od njih jako ugrožene zbog devastacije staništa ili su zbog svoje dekorativnosti ugrožene od strane planinara i turista. U ovom radu izložen je kratki pregled najvažnijih endemi nih vrsta roda *Iris* u Hrvatskoj.

7. SUMMARY

The Republic of Croatia is rich endemic species, and among them we can find the endemic species of genus. According to the latest research there are five species of which some are strictly endemic, and some are endemic in wider sense. Strictly endemic is *Iris adriatica* Trinajsti ex Miti which is spread throughout the coast and islands of middle Dalmatia, and natural hybrid *Iris x rotschildi* Degen which is registered on one locality on Velebit. Some species inhabit the whole territory of Croatia and some of the neighboring countries. In Slovenia we can find *Iris croatica* Horvat et Horvat M., on the north coast of the Adriatic sea from Italy to Velebit *Iris illyrica* Tomm, and *Iris pseudopallida* Trinajsti on the south coast of the Adriatic sea all the way to Albania. Some of this species are numerous and are not endangered, while some are very endangered due to habitat devastation. Alpinists and tourists also endanger them by picking. This paper exposes the short overview of the most important endemic species of *Iris* genus in Croatia.